

Jaarverslag 2019

Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken

De Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken, de Bekenstichting, zet zich in voor het behoud en de verbetering van sprengen en beken alsmede van de vroeger hierdoor aangedreven watermolens en andere cultuurhistorische waardevolle elementen rondom deze beken. Dit inclusief de landschappelijke, hydrologische en waterhuishoudkundige eenheden waarin zij voorkomen.

Bestuur, werkgroepleden en contactpersonen in 2019

In 2019 hebben zich voor de Bekenstichting ingezet:

Bestuur

Door de samenvoeging van het dagelijks en algemeen bestuur per 1-1-2019 zijn we 2019 begonnen met een groot bestuur bestaande uit J.J. van de Velde (voorzitter), J.F. Postma (secretaris), F.Ph. Jantzen (penningmeester), D. Wouda, A.J. IJzerman, B. Willemsen, J.H. Bosch, P.H. Smits, W. Kiel, R.L.F. Harleman en A.M. Hottinga. Daarnaast heeft ook L. Slobbe-van der Waal ter ondersteuning aan het bestuur deelgenomen.

Vervolgens zijn er in het voorjaar meerdere wijzigingen doorgevoerd. Zo heeft Ella de Hullu de voorzittershamer van Jan van de Velde overgenomen; is René Harleman begonnen met het overnemen van de taken van Wiebe Kiel als coördinator van de contactpersonen en zijn Dick Wouda, Bernard Willemsen en Adrie Hottinga uit het bestuur terug getreden. Jan, Dick, Bernard en Adrie worden hartelijk bedankt voor hun jarenlange, bestuurlijke hulp aan de Bekenstichting en zeker voor Jan en Adrie geldt dat ze zich ook de komende jaren zeker nog voor de Bekenstichting zullen blijven inzetten.

Het Bureau

Z. Hottinga-Doornbosch, bureausecretariaat

Communicatie

H. Slijkhuis, E. Harleman, D. Damsté, T. van der Schouw en J.J.F. Meijer vormen de redactie van de Wijerd. Verder verzorgt J. van Breda de informatie op Facebook en doet B.C. Veltkamp dat voor onze website. De heer Willemsen is in 2019 met zijn werkzaamheden gestopt en wordt bij deze hartelijk bedankt voor zijn jarenlange inzet.

Werkgroep cultuurhistorie

D. van Alphen, H. v. Eekelen, M. Poorthuis en A. Haytsma. De heren Van Alphen en Van Eekelen zijn in de loop van dit jaar met hun werkzaamheden gestopt en worden bedankt voor hun jarenlange inzet. Dhr. Haytsma (RCE) en mevrouw Poorthuis zullen hun werkzaamheden als adviseur voorlopig voortzetten in 2020.

Werkgroep Hydrologie

A.J. IJzerman, F. Witte, G. van den Eertwegh, W.P.C. Zeeman, P.M.M. Warmerdam, A. Bot, L. Mossink, V. Bense en F. de Zanger; met als adviseurs T. Spek (provincie), A. Bolman (WsVV), I. Kelderman (WsRIJ) en J. van Engelenburg / M. de Vries (Vitens)

Adviseurs

G.J. Blankena, J. Koornberg, C. Stortelder, R. Klaasen, J. van de Velde en A. Hottinga.

Contactpersonen

Oost Veluwe:	R. Lorwa, H. van Eekelen, H. Geurts, J. Folbert, G. Koops, Th. Kuipers, H. Weltje.
West Veluwe:	L. Olthuis, F. Jansen, J. Koetsier, J. Timmer, W. Timmer
Noordoost Veluwe:	L. Dijkstra, G. & E. Visser, B. Volkers, B. Bolt, H. Tjabringa, R. Harleman, D. van Alphen, E. Visser
Zuidoost Veluwe:	A. & H. Bongers, J. van Breda, E. van Gessel
Veluwezoom:	G. Wyrdeeman, M. Corbeek, C. Kant, G. Herbers, L. Rondeboom, G. van Laarhoven, J. de Putter
Gelderse Vallei:	A. Willemsen, W. Kiel

In de loop van 2019 zijn er zowel enkele contactpersonen gestopt als begonnen. Zij, die in 2019 zijn gestopt, worden hartelijk bedankt voor de door hen verrichte werkzaamheden. Mede door deze wisselingen is het bestuur voor verschillende beken nog op zoek naar nieuwe contactpersonen. Dit betreft met name beken op de westelijke Veluwe (zoals het Barneveldse bekenstelsel, de Grote en kleine Valksche beek, de Blarinkhorsterbeek en de Schuitenbeek) maar ook op de oostelijke Veluwe zijn er vacatures voor bijvoorbeeld Beekbergen, de Zwaanspreng bij Apeldoorn, de Loenense beek en de Voorstondense beek.

Overleg met de Stichting tot Beheer van de Veluwse Sprengen en Beken

Na het optimaliseren van de bestuursstructuur van de Stichting tot Behoud van de Veluwse Sprengen en Beken (samenvoegen algemeen en dagelijks bestuur) is in 2019 ook gesproken met het bestuur van de Stichting tot Beheer van de Veluwse Sprengen en Beken. Hier waren meerdere aanleidingen voor. Zo zijn ook bij de stichting tot Beheer enkele bestuursleden in 2019 met hun werkzaamheden gestopt, waardoor beide stichtingen nu door (vrijwel) dezelfde personen worden bestuurd. Verder is er in de uitvoering van de werkzaamheden sprake van een groeiende overlap tussen beide stichtingen. De bomen op de oevers van de beek-delen in (gedeeltelijk) eigendom van de stichting tot Beheer vragen bijvoorbeeld aandacht vanuit het punt van onderhoud, terwijl er ook vanuit stichting tot Behoud geregeld overleg met het waterschap Vallei en Veluwe plaatsvindt rondom het onderhoud van beken en beekoevers. In de loop van 2019 zijn de bestuursleden van de stichting Beheer bestuurslid geworden van de stichting Behoud en *vice versa* (voor zover niet al van dubbelfuncties sprake was) en is besloten om de vergaderingen van beide stichtingen op dezelfde momenten te laten plaatsvinden. Dit is te zien als een eerste stap in de verkenning naar een verdere (organisatorische) samenwerking tussen beide stichtingen. Onderdeel hiervan is het ontwikkelen van een lange termijn visie op de nut en noodzaak van het verkrijgen en behouden van (gedeeltelijke) eigendommen van beekdelen.

Activiteiten voor onze contactpersonen en donateurs

Jaarvergadering op 28 maart 2019

De jaarrekening, het verslag van de kascommissie en het jaarverslag over 2018 zijn tijdens het officiële gedeelte besproken en leverden geen vragen op. Traditiegetrouw waren er ook dit jaar een tweetal sprekers. De eerste lezing werd verzorgd door Peter Salverda en Mark de Vries van Vitens. Zij namen ons mee in de vele aspecten rondom de drinkwaterwinningen in Gelderland en dan met name op de Veluwe. Specifiek werd ingegaan op de enorme droogte van 2018 en het achterblijven van de infiltratie in dat jaar. De mede daardoor ontstane droogte in de beken is ook door Vitens erkend en extra infiltratie in de eerste maanden van 2019 heeft enig soelaas geboden. Vervolgens heeft Bert van der Saag een interessante lezing over de Eerbeek en met name de Gravinnebeek verzorgd. Bij deze Gravinnebeek heeft een groep vrijwilligers de beek grootschalig opgeschoond. De beek voerde al langere tijd geen water meer en was door het Waterschap op de C legger geplaatst. Na het grote onderhoud is de watertoevoer helaas nog erg klein.

Voorjaarsexcursie

De voorjaarsexcursie voor donateurs en geïnteresseerden vond plaats op 11 mei en ging naar de Horsthoeker beken bij Heerde. De dag begon met de aanbieder van het derde deel uit de serie "Verder op pad langs stromend water" aan de burgemeester van Heerde, mevrouw mr. J.A. (Jacqueline) Koops-Scheele. Deze presentatie vond plaats bij de molen van Volkers waar, mede door de Bekenstichting, ook een informatiebord is geplaatst. De aansluitende excursie startte bij de Keet, waar René Harleman eerst allerlei informatie over de Horsthoekerbeken heeft verteld. Al met al een leuke, gezellige en ook leerzame excursie die door de deelnemers werd gewaardeerd.

Bekenforum

In 2019 is er op twee avonden een bekenforum georganiseerd. De eerste vond plaats op 20 februari en had het project 'Verkenning nieuwe functies sprengenbeken' als onderwerp. Jan-Olaf Tjabringa van Cultuurland heeft ons meegenomen in de doelen en opzet van dit project en verteld over hoe een aantal geselecteerde beekstelsels nader geïnventariseerd kunnen worden.

Op 21 november werd een tweede avond georganiseerd, waarbij Marja Gijsen, Teun Spek en Rob de Groot van Provincie Gelderland ons uitvoerig hebben bijgepraat over hun zoektocht naar locaties, die mogelijk geschikt zijn als aanvullende grondwaterreserves voor toekomstige drinkwater winningen. Met aandacht voor zowel het proces als de inhoud was dit weer een gezellige en energerende avond die, mede vanuit de relevantie van het onderwerp, de tongen losmaakte en tot levendige discussies leidde.

Ons 40-jarige Lustrum !!

Startend met de voorbereiding in 2018 hebben velen van ons zich ook in 2019 ingespannen om het 40-jarig lustrum van de Bekenstichting tot een bruisend feest voor iedereen te maken. In de verschillende Wijerds zijn de nodige activiteiten al besproken. Toch is het leuk om ook in dit jaarverslag nog even een opsomming van alle activiteiten te presenteren, temeer daar dit illustreert hoeveel energie er vanuit de donateurs, contactpersonen en andere betrokkenen steeds weer beschikbaar is om de Bekenstichting een levende club te laten zijn, die nog vele jaren goed werk kan verrichten:

- In samenwerking met de scouts zijn er beek-dagen voor de jeugd georganiseerd in Hattem, Heerde, Arnhem en Vaassen
- Er zijn twee nieuwe films over sprengenbeken gemaakt. De een gericht op de jeugd; de andere op volwassenen.
- Er is een speciaal logo voor ons lustrum gemaakt en ook in de Wijerds is uitgebreid aandacht aan ons lustrum besteed met de speciale lustrum-editie als zeer aansprekend voorbeeld.
- Er zijn twee geocache routes in Heerde opgezet
- Er is een mooie kalender voor 2020 gemaakt en ook andere promotiematerialen als pennen, jojo's maar ook een mooie uitklapfolder zijn ontwikkeld
- Op 26 oktober bestond de Bekenstichting exact 40 jaar. Dit werd gevierd met een speciale bijeenkomst en forumdiscussie in Eerbeek.

Activiteiten van werkgroepen en contactpersonen

Werkgroep Cultuurhistorie

De werkgroep is gedurende 2019 twee keer bij elkaar geweest om te vergaderen. Tussentijds zijn er diverse ontmoetingen geweest in het kader van het project 'Verkenning functionaliteit sprengerbeken' en de inventarisaties in dat kader. Begin februari hebben we kennis gemaakt met Arne Haytsma, die zitting heeft genomen in de werkgroep. Arne werkt bij de RCE en wil als adviseur betrokken zijn bij de Bekenstichting. Arne heeft bij deze gelegenheid het "Handboek beken en erfgoed. Beeklandschappen met karakter" geïntroduceerd, dat we in het vervolg als basisstof zullen hanteren bij adviezen en discussies. Verder waren alle leden van de werkgroep in 2019 betrokken bij het testen van de methodiek voor het inventariseren van de cultuurhistorische elementen van sprengerbeken voor het project 'Verkenning nieuwe functies sprengerbeken' (zie aldaar voor meer informatie).

In juni heeft de werkgroep samen met het bestuur besproken welke koers de werkgroep in de toekomst zal varen. Besloten is dat de werkgroep een adviesorgaan is voor bestuur en betrokken instanties als waterschappen, provincie en gemeenten. Eventuele, kleinere projecten kunnen door de contactpersonen of ad hoc worden uitgevoerd.

Ook is in 2019 het samenwerkingsproject van de werkgroep Cultuurhistorie met de provinciale werkgroep Oral History afgerond. Er zijn in dit kader meer dan 20 waterverhalen geproduceerd en gepubliceerd in De Wijerd. Deze verhalen zijn ook geplaatst op de website van Landschapsbeheer Gelderland in de vorm van een map-tour en op de website Erfgoed Gelderland. Daarnaast heeft de werkgroep aan een groot aantal andere activiteiten bijgedragen, waarvan een deel hieronder als illustratie in andere paragrafen is beschreven.

Werkgroep Hydrologie

De werkgroep is twee keer bij elkaar gekomen, bij het waterschap in Apeldoorn en in Berg en Dal, waar onder leiding van werkgroep lid Gé van den Eerdweg een bezoek is gebracht aan de gerestaureerde bronbeek. De werkgroep heeft zich onder meer bezig gehouden met de droogte en de doorwerking op grondwaterstanden en beekafvoeren, met het formuleren van een definitie van sprengen en met het tot stand komen van afvoermetingen. Daarnaast hebben leden van de werkgroep inbreng geleverd in het proces rond de omgevingsvisie van de provincie Gelderland en is er intensief overleg gevoerd met (hydrologen van) Vitens. Aan het eind van 2019 is bovendien, samen met enkele bestuursleden, een begin gemaakt met het formuleren van een strategische watervisie. Deze kan worden ingebracht bij de op te stellen MER voor het project "Aanvullende Strategische Voorraden drinkwater" (ASV) maar ook bij allerlei andere plannen van organisaties als Vitens en de Provincie Gelderland.

Communicatie

De redactie van de Wijerd is in 2019 vier keer bij elkaar gekomen. Er verschenen weer drie prachtige reguliere kwartaalnummers van De Wijerd en daarnaast was er nog een speciale glossy waar het lustrum van de Bekenstichting een centrale plaats in had. Dit alles ondersteund door een prachtig vormgegeven "lustrum-logo" van Eric Harleman.

Als vervolg op het opschonen van de website in 2018, is in 2019 besloten dat er grootschaliger onderhoud van de website nodig is. Hiertoe zijn eind 2019 de eerste stappen gezet om vanuit de basis na te gaan wat er nu wel en wat er nu niet op de website beschikbaar moet zijn. Het is belangrijk om eerst antwoord te geven op vragen als "Hoe vertellen we het verhaal van de Veluwe sprengerbeken, hoe geven we de activiteiten van de Stichting een plek en waar is al het achtergrond materiaal beschikbaar". Op basis hiervan kan vervolgens een passende structuur worden opgezet en kan de website opnieuw worden vormgegeven. Dit proces zal zeker ook in 2020 nog de nodige tijd en aandacht vergen. Als er interesse is om in dit proces mee te helpen, dan horen we het graag.

Contactpersonen en ontwikkelingen rondom de beken

Ook in 2019 hebben onze contactpersonen weer allerlei ontwikkelingen gesignaleerd, die met de verschillende instanties zijn kortgesloten. Om enkele voorbeelden te noemen:

- i) er is met waterschap Vallei en Veluwe contact opgenomen aangaande de situatie rondom het voormalig dierenpark Wissel;

- ii) Ruud Lorwa heeft contact met gemeente Apeldoorn opgenomen over de droogteproblemen in de beken Wenum-Wiesel. Daarnaast is Ruud betrokken bij de verdere ontwikkeling van het Wenumse beekdal in samenwerking met de gemeente en
- iii) wordt er in Hattem gelobbyd om de recentelijk geplaatste betondeikers te vervangen door bruggen.

Verder wordt er door meerdere contactpersonen meegewerkt aan het opstellen van gebiedsvisies, zoals de al enige jaren lopende gebiedsprocessen voor het Renkums en het Heelsums beekdal. Meer recent is een vergelijkbaar project voor Mariendaal en de Slijpbeek opgestart. Naar aanleiding van een eerste, simpele vraag over vismigratie is uiteindelijk een groot plan ontstaan, waarbij een groot aantal organisaties gezamenlijk een visie voor de verdere gebiedsontwikkeling opstellen. Dit zijn onder andere de provincie, waterschap, Geldersch Landschap en de gemeenten Arnhem en Renkum. Ook de Bekenstichting, in de persoon van Lodewijk Rondeboom, zit aan tafel en kan zo vanaf het eerste begin meedenken. Verder hebben onze contactpersonen in de gemeente Rheden de bijeenkomsten in het kader van de Omgevingswet bijgewoond en hebben zich geïnformeerd over de gebiedspaspoorten voor Laag-Soeren en Spankeren. Met hun input is duidelijk rekening gehouden bij de uitwerkingen door de gemeente Rheden. Nabij Harderwijk/Hulshorst is Frans Janssen betrokken bij de verdere ontwikkeling van de Bloemkampen, waarbij hij de werkgroep Beken vertegenwoordigd. Dit werk wordt binnenkort overgedragen aan Jan en Willem Timmer. Dergelijke gebiedsprocessen zijn veelal de aanloop tot (herstel)maatregelen; Positieve ontwikkelingen die wederom de aandacht van onze contactpersonen hebben.

Daarnaast zijn onze contactpersonen nog betrokken bij een veelheid aan andere projecten en processen. Zo heeft Henk Weltje gewerkt aan beschrijvingen van de molenplaatsen in Apeldoorn, is er gewerkt aan nieuwe informatieborden, maar ook aan een waterspeelplaats voor kinderen in Heveadorp (bij de waterfilterkelder) en is er gekeken naar de invloed van de forellenkwekerij op de Egelsbeek.

Onderzoek en studie

a) **Project 'Verkenning nieuwe functies sprengbeken'**

Na de start in 2018 is er ook in 2019 door diverse mensen hard aan dit project gewerkt. Het doel van deze verkenning is om in beeld te brengen welke hedendaagse en toekomstige functies de sprengbeken of delen ervan kunnen vervullen, zodat instandhouding om meerdere redenen voor de hand ligt en het beheer & onderhoud gericht plaats kan vinden. De uit te voeren inventarisatie betreft een afweging van twee aspecten, te weten waarden vs. karakteriseren. Er zijn ondertussen ook veelbelovende gesprekken geweest met vertegenwoordigers van diverse instellingen, zoals beide waterschappen, de provincie en verschillende gemeenten. Ondertussen zijn ook de eerste inventarisaties van beken uitgevoerd, zoals voor de Beekhuizerbeek in Velp, de Koppelsprengen en Ugchelse beek in Ugchelen/ Apeldoorn en de Hartensche beek en Motketel in Vaassen.

Bescherming van beken en cultuurhistorie

a) **Project Emsterbeken**

Dit project zit nog in de voorbereidende fase en is een samenwerking tussen onder andere de Bekenstichting, waterschap, GLK, gemeente Epe en Emster belang. Voornaamste doel is om in te zetten op de fysieke beekbeleving, zoals het creëren van belevingsplekken langs de beek of het opzetten van een fietstocht. Daarnaast gaat bijvoorbeeld de Agrarische natuurvereniging na of er beschermde zones langs de beek kunnen komen.

b) **Waterrad op de Oorsprongbeek**

Geldersch Landschap ontwikkelt plannen om bij de oude molenplaats op de Oorsprongbeek een waterrad te plaatsen. Niet zo zeer gericht op een "cultuurhistorisch verantwoorde uitvoering" maar vooral om op die manier een plek te bieden waar bezoekers kunnen leren over het vroegere gebruik van de sprengbeken en het economische belang dat molens hierbij hadden. De Bekenstichting ondersteunt dit project niet alleen vanuit de inhoud maar ook financieel. Hopelijk wordt in 2020 duidelijk of de financiering rond komt en wanneer uitvoering kan plaats gaan vinden.

c) Molen Quadenoord

Ook vanuit dit particulier initiatief heeft de Bekenstichting een verzoek gekregen of zij met een kleine financiële bijdrage kan helpen om de herbouw van deze molen mogelijk te maken. Hier wordt graag aan meegedaan.

d) Strategie “aanpakken watertekort”

De Bekenstichting maakt zich al jaren zorgen over het water tekort en het droogvallen van beken. Vanuit meerdere contactpersonen wordt het bestuur (terecht) gevraagd om actie te ondernemen. Hier zijn we ook al meerdere jaren mee bezig. Dit betreft enerzijds inhoudelijke vraagstukken (zie werkgroep Hydrologie) en anderzijds meer procedurele aspecten, zoals het al dan niet voldoen aan vergunningen. Daarnaast bleek uit (onder andere) de forumdiscussie tijdens onze lustrumdag dat steeds meer partijen en organisaties naar structurele oplossingen willen zoeken. In samenwerking met de werkgroep Hydrologie is het bestuur daarom begonnen met het opstellen van een strategienota. Wat zijn de meest dringende zaken die de komende jaren aandacht behoeven, welke mogelijke oplossingsrichtingen kunnen daarbij worden aangedragen en welke externe partijen delen deze visie zodat we de komende tijd aan effectiviteit kunnen winnen door samen op te trekken. Deze strategienota zal begin 2020 in concept gereedkomen en dan eerst intern binnen de Bekenstichting worden gedeeld en verfijnd.

e) Beekonderhoud

Bij meerdere beken wordt een deel van het onderhoud uitgevoerd door vrijwilligers van de Bekenstichting, zoals bij Heelsum, Renkum, Eerbeek, Vaassen, Velp, Putten en in Ugchelen. Ook in de bronbossen van Middachten en bij de Soerense beek wordt door vrijwilligers aan het beekonderhoud gewerkt en bij de Middelste Heerder beek is de Rotaryclub Epe betrokken. In veel gevallen werd voor het benodigde materiaal weer dankbaar gebruik gemaakt van de ondersteuning door Stichting Landschapsbeheer Gelderland en/of WSVV.

f) Wandelpad Bouwhofmolen

Sinds enige tijd is dit wandelpad met een hek afgesloten. Onduidelijk is wie en op basis van welke argumenten dit hek heeft geplaatst. Omdat de contactpersonen uiteindelijk niet veel verder kwamen, heeft het bestuur in november contact met gemeente Apeldoorn opgenomen. Het geplande gesprek in begin december is helaas door ziekte niet doorgegaan. Dus dit punt zal in 2020 verder worden opgepakt.

g) Bescherming beekdal Smallerste beek

In dit beekdal wil kwekerij “De Buurte” 21 ha (5 ha al in gebruik) kerstdennen en struiken gaan poten op een voormalig melkveebedrijf. Vanuit de verwachte aantasting van het beekdal als geheel, het oppompen van grondwater voor beregening en een verslechterende waterkwaliteit bij het gebruik van pesticiden is er in 2018 door onder andere de Bekenstichting bezwaar gemaakt tegen de gemeentelijke vergunning. Helaas heeft de gemeente in 2019 besloten om ons bezwaar niet te honoreren. Aangezien de Bekenstichting zich niet kon vinden in de hierbij gebruikte argumenten, is er nu een gerechtelijke procedure gestart. GNMF heeft het voortouw genomen en een beroepsschrift ingediend mede voor Bekenstichting, KNNV, GLGK en Das&Boom. Dit proces wordt vanuit de Bekenstichting door Adrie Hottinga gecoördineerd en uitgevoerd en zal ook in 2020 nog de nodige aandacht vergen.

h) Plaatsen van warmte/koude systemen en bronbemaling

Bij de (hoogst noodzakelijke) energietransitie spelen warmtepompen een belangrijke rol. Ondanks alle veiligheidsmaatregelen blijven er vragen en onzekerheden over de mate waarin al deze warmtepompen voldoende veilig en secuur worden aangelegd. Boren door kleischotten kan ten slotte ongewenste gevolgen hebben. Dit geldt overigens niet alleen voor warmtepompen maar bijv. ook voor bronbemaling. De Bekenstichting pleit daarom bij gemeenten voor het opnemen van duidelijke regels in het kader van de Omgevingswet. Zo is in Heerde deelgenomen aan discussies in het kader van de RES (Regionale Energietransitie Strategie). De Bekenstichting acht het niet wenselijk dat beekdalen gebruikt gaan worden voor de plaatsing van grote hoeveelheden zonnepanelen, al dan niet in combinatie met het stuwen van de waterlopen.

Promotie en externe communicatie

a) Vernieuwen Sprengenkamer van Villa Jacoba (Heerder Historische Vereniging; HHV)

Op verzoek van de HHV is in 2018 overleg gevoerd over de Sprengenkamer in Villa Jacoba. De hier aanwezige tentoonstelling is verouderd en dringend toe aan een opknapbeurt. De Bekenstichting heeft haar medewerking hieraan natuurlijk toegezegd en werkt nauw samen met de Heerder Historische Vereniging (HHV). Verdere ontwikkelingen zijn echter opgeschort toen in 2018 de gemeente Heerde aankondigde het door de HHV gehuurde pand te zullen verkopen. Inmiddels is dat plan door de gemeente verlaten en wordt er gewerkt aan een eigendomsoverdracht aan de HHV.

b) Nieuwe films en lesbrieven

Na de nodige voorbereiding is aan het einde van 2018 opdracht verstrekt aan Redrum om twee nieuwe, korte films te maken; de ene gericht op kinderen, de andere op volwassenen. In de eerste helft van 2019 is er door Redrum hard aan de uitvoering van dit project gewerkt, een proces dat intensief door Wiebe Kiel en zijn dochter werd begeleid. Mede hierdoor is het gelukt om beide films op onze lustrumdag te kunnen presenteren. Aansluitend hierop heeft vooral Marianne Poorthuis hard gewerkt aan het opstellen of actualiseren van verschillende lesbrieven, die scholen (of andere organisaties) kunnen gebruiken bij het organiseren van educatieve activiteiten rondom beken. De techniekles, die destijds (2009) is ontwikkeld in het kader van het project Raderen draaien, is in 2019 bijvoorbeeld tot volle tevredenheid uitgevoerd voor de scouting bij het Nederlands Watermuseum in Arnhem. Momenteel wordt met betrokken partijen overlegd hoe deze lesbrieven in bestaande structuren geïncorporeerd kunnen worden zodat de verschillende scholen ze eenvoudig kunnen vinden en gebruiken.

c) Vergroenen van schoolpleinen

Na een succesvolle start in Arnhem blijft onze contactpersoon Kees Kant zich inzetten voor het opnemen van “water” als belangrijk element in het vergroenen van schoolpleinen. Vanuit de Provincie wordt dit vergroenen van schoolpleinen gestimuleerd als middel om kinderen al in een vroeg stadium te laten genieten van (en leren over) de groene omgeving. Opnemen van water als element hierin zorgt ervoor dat de kinderen op de Veluwe meer kunnen leren over water in het algemeen en de Veluwe sprengen en beken in het bijzonder. Het is verheugend om te zien dat nu ook in Vaassen het eerste schoolplein op deze manier is aangepakt.

d) Interactieve kaart – Bekenatlas Veluwe (BAV) & Molenregister

Ook in 2019 vergde de bekenatlas weer enig onderhoud. Kleine wijzigingen en actualisaties blijven nodig om de kaarten actueel te houden, een proces waarvoor wij veel dank zijn verschuldigd aan de doorlopende hulp vanuit de Provincie! Daarnaast is er in 2019 verder gewerkt aan de meer grootschalige actualisatie, waar wij in 2018 mee zijn begonnen. Dit betreft zowel de foto's van molens en beken als de beschrijvende teksten die bij de beken en molens horen. De eerste resultaten (bijv. de Kromme beek bij Bennekom, De Motketel te Vaassen en de Heerderbeken) zijn al op de Bekenatlas te zien. Acties die zonder de inzet van Bart Stornebrink en Carl Stortelder niet mogelijk waren geweest.

e) Waterschap Vallei en Veluwe

Ook in 2019 heeft het reguliere overleg met het waterschap Vallei en Veluwe er voor gezorgd dat allerlei onderwerpen zijn besproken, zorgen zijn gedeeld en mogelijke oplossingen zijn besproken. Dit betreft langdurige processen zoals het omgaan met watertekorten, maar ook hele praktische zaken zoals het verspreiden van de nieuwe lijst met de WSVV-gebiedsbeheerders onder onze contactpersonen. Ook is met het waterschap overlegd of er mogelijkheden zijn om de schade door zwijnen bij de Horsthoekerbeken te verminderen. Voor de vele vrijwilligers die bij het onderhoud van deze sprengen en beken betrokken zijn is het frustrerend om te zien dat hun arbeid steeds weer teniet wordt gedaan. Het is daarom verheugend dat we eind 2019 vanuit het waterschap te horen kregen dat er plannen in de maak zijn en dat er in 2020 in overleg met alle betrokkenen naar de mogelijke opties en maatregelen gekeken zal worden. Ook onze lokale contactpersonen zullen hierin betrokken worden.

Naast de meer gebruikelijke onderwerpen als de inzet van vrijwilligers bij beekonderhoud, informatieborden en de mogelijkheden voor subsidie-aanvragen, kregen enkele onderwerpen meer specifieke aandacht:

1) De Blauwe OmgevingsVisie 2050 (BOVI) cq. het meerjarenplan voor het waterbeheer in 2021-2026

In deze BOVI 2050 zet het waterschap op geheel nieuwe wijze koers naar een duurzame samenleving, waarbij water als een ordenend principe wordt gezien. Vanuit deze overkoepelende visie is het waterschap vervolgens aan een concretisering gaan werken om zo het waterbeheerplan voor de periode 2021-2026 op te stellen. De Bekenstichting houdt de vinger aan de pols. Zodra de plannen open staan voor inspraak zal de Bekenstichting bezien of en op welke punten van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt.

2) Cultuurhistorische aspecten van de sprengenbeken

Binnen de Bekenstichting wordt op meerdere manieren getracht om de cultuurhistorische waarde van sprengenbeken een meer herkenbare plaats in beleid en beheer te geven. In 2019 waren er meerdere redenen om ook dit onderwerp met het waterschap te bespreken, namelijk het lopende project "Verkenning nieuwe functies sprengenbeken" waarin intensief met onder andere RCE, WSVV, WSRIJ, provincie en gemeenten wordt samengewerkt. Daarnaast is het waterschap Vallei en Veluwe bezig met een update van haar Nota cultuurhistorie uit 2012. Ook dit bood een uitgelezen kans om onze ideeën hierover uit te wisselen en te zoeken naar de raakvlakken waar beide partijen elkaar kunnen versterken.

3) Meetprogramma "afvoer beken"

In samenwerking met WSVV wordt nagegaan of er een meetprogramma kan worden opgezet waarmee de afvoer van beken in hun routinematige monitoringsprogramma's kan worden opgenomen.

f) Waterschap Rijn en IJssel

Vanuit het bestuur heeft Wiebe Kiel dit overleg de nodige jaren georganiseerd en bijgewoond, daarbij inhoudelijk ondersteund door onze lokale contactpersonen, zoals Marianne Poorthuis, Mia Corbeek en Geerd Wyrdeeman. In 2019 heeft Wiebe deze taak over gedragen aan René Harleman. Zo is ook voor waterschap Rijn en IJssel de lijst met gebiedsbeheerders geactualiseerd en met onze contactpersonen gedeeld.

g) Terreinbeherende organisaties

De lopende contacten die de verschillende contactpersonen hebben met de terreinbeherende organisaties zijn gecontinueerd.

h) Overige partijen

Jan van de Velde blijft zich namens de Bekenstichting inzetten voor de werkgroep Eerbeekse beek. Evenals vorige jaren zijn de contacten met de diverse overheden, Vitens, Stichting Geldersch Landschap & Kastelen, Natuurmonumenten Veluwezoom, IVN en KNNV gecontinueerd. Dit gebeurt deels vanuit het bestuur en deels vanuit onze contactpersonen.

Overige activiteiten

a) Nieuwe boeken

Als vervolg op de succesvolle bekenpadgids Epe uit 2017 is in 2019, als derde deel, de bekenpadgids Heerde verschenen. Dit nieuwe boekje is op 11 mei aangeboden aan de burgemeester van Heerde, mevrouw mr. J.A. (Jacqueline) Koops-Scheele. Ook deze publicatie is van de hand van Henri Slijkhuis, waarbij de vormgeving is verzorgd door Eric Harleman.

Daarnaast is op 30 augustus het nieuwe boek over Veluwe waterverhalen (Oral history) gepresenteerd in het Koetshuis van Cannenburch Vaassen. De Bekenstichting (en dan met name Henri Slijkhuis en Marianne Poorthuis) heeft in het kader van haar 40 jarig jubileum samen met de werkgroep Oral History werkgroep Gelderland, 22 mensen op de Veluwe geïnterviewd en hieruit verhalen opgetekend over de wijze waarop het water van de beken en sprengen hun leven heeft beïnvloed. Dit boek vond gretig aftrek en is ondertussen alweer bijna uitverkocht.

b) Excursies, lezingen voor derden

De Bekenstichting heeft in 2019 diverse excursies en/of lezingen verzorgd. Zo hebben Hans van Eekelen, Marianne Poorthuis, Dirk van Alphen, Heiko Tjabringa en Ben Bolt diverse excursies naar Rozendaal, Velp, Laag-Soeren, Spankeren, Middachten, Apeldoorn, Vaassen, Wenum, Heerde en

Epe verzorgd. Verder zijn er diverse lezingen verzorgd door Henk Weltje, Adrie Hottinga en Wiebe Kiel. Daarnaast wordt in Heerde ieder jaar onderwijs gegeven aan basisschool leerlingen van de groepen acht over de geschiedenis van de beken aan de hand van de permanente bekenexpositie in Villa Jacoba.

c) Aanwezigheid op activiteiten van derden

De Bekenstichting was met een kraam aanwezig tijdens de Natuurdag Leusveld (Brummen), het oogstfeest (NM) in Loenen en bij de NIVON in Hall.

En bij dit alles geldt dat dit een bloemlezing is, die de vitaliteit van de Bekenstichting illustreert. Ik ben onbedoeld vast een aantal aansprekende voorbeelden en activiteiten vergeten. Wellicht krijgen die in het volgende jaarverslag dan weer een plaatsje.

Jaap, Secretaris van de Bekenstichting